ОЦЕНКИ ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА И НАГЛАСИ ЗА ПРОМЯНА НА СЪДЕБНАТА КАРТА В СЪДЕБЕН РАЙОН СТАРА ЗАГОРА

БЪЛГАРСКИ ИНСТИТУТ ЗА ПРАВНИ ИНИЦИАТИВИ

GLOBAL METRICS Ltd.

2022

Съдържание:

Въведение 2

Достъп до правосъдие 3

Опит със съдебната система 13

Контакт със съда 13

Лица, които не са завели дело 18

Лица, които са завели дело 20

Оценка на работата на съда и неговата важност 22

Концепция за общностен съд 28

Последствия от евентуално закриване на съдилища по населени места 39

Загуби за бизнеса от закриване на съдилища по населени места 52

Обобщение 54

Въведение

Настоящото изследване обхваща широк набор от теми, свързани с работата на съдилищата в съдебния район на Стара Загора. Основните акценти са насочени към реорганизацията на съдебната карта във връзка с потенциално съкращаване на броя на съдилища у нас. За целта на изследването са разгледани нагласите на заинтересовани страни към прилагането на концепцията за "*общностен съд*" като част от реформирането на съдебната карта в България.

Обхванатите целеви групи са от представители на **гражданите и бизнеса в Стара Загора и района**. Основната цел на проучването е дефиниране на възможности за ефективно развитие на идеята за "общностния съд" в съдебните практики и задаване на параметри в работата му, които да спомагат за постигане на основните му цели: Намаляване на рецидивните прояви в конкретни райони, улесняване на съдебните производства и включване на социална подкрепа за извършителите и жертвите към наказателните производства. За целта ще бъдат разгледани нагласите и мненията на целевите групи във връзка с достъпа до правосъдие, работата на съдилищата и съдиите в региона, както и потенциалните загуби/ разходи, които биха последвали от затваряне на съдилища.

В периода май-юни 2022 г., са проведени общо 478 анкети в региона: 350 сред граждани и 128 сред представители на бизнеса в област Стара Загора. Изследването е представително за районите Чирпан, Гълъбово, Раднево и Казанлък.

Настоящото изследване е реализирано по поръчка и с участието на Български институт за правни инициативи като част от проект „Ефективна съдебна система за по-добър живот и бизнес развитие“ финансиран от фондация „Америка за България“. Изследването и анализа към него отразяват единствено гледната точка участвалите в тях, а не и на организацията предоставила финансирането.

Достъп до правосъдие

Гарантирането на достъпа до правосъдие е от съществено значение за функционирането на правовата държава и за ефективното упражняване на правата и задълженията на всички български граждани. Прилагането на всички необходими способи и механизми за предоставяне на възможност за участие в правораздавателния процес на широки групи от хора е от съществено значение за изграждане на доверие в системата на правораздаването. Високото доверие в правосъдието е ключова предпоставка за разрешаване на възникнали спорове в съответствие с международното право, Конституцията и законите на страната.

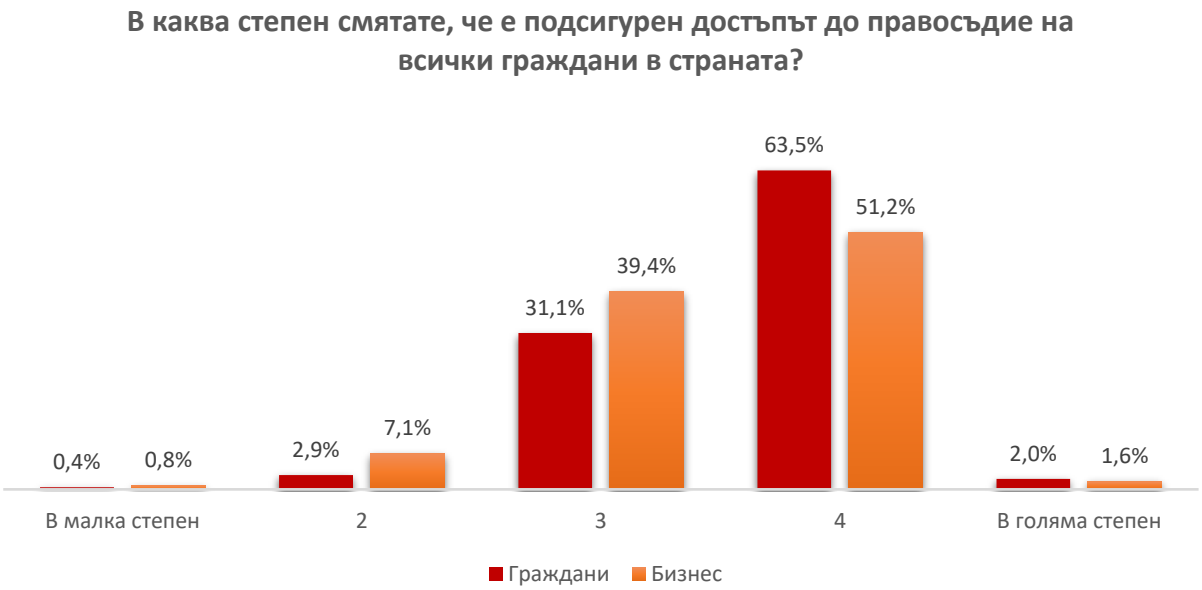

Оценката, която жителите на съдебните райони Гълъбово, Раднево, Казанлък и Чирпан от област Стара Загора поставят на достъпността до правосъдие от всички български граждани, може да се определи като средна, като тя е по-висока сред гражданите отколкото сред представителите на бизнеса. По скалата от 1 до 5, където 1 е „в малка степен“, а 5 – „в много голяма степен“, **средните оценки са съответно 3,64 – за гражданите, и 3,46 – за представителите на бизнеса**. Мнозинството от респондентите са поставили оценка 4, като това е валидно и за гражданите (63,5%), и за представителите на бизнеса (51,2%). Средна оценка (3) са поставили съответно 31,1% от гражданите и 39,4% от

представителите на бизнеса. Впечатление прави и по-високият относителен дял на оценилите с 2 сред бизнеса (7,1% срещу 2,9% от гражданите).

Най-високо е оценена достъпността на българското правосъдие от жителите от община Чирпан, а най-ниско – от тези от община Гълъбово. Гражданите, които към настоящия момент не са имали контакт със съдебна институция, оценяват по-високо достъпността на правосъдието в България.

Представителите на бизнеса, попадали в ситуация на спор или проблем с друга страна (фирма, държавен или общински орган или физическо лицето) в последните пет години, поставят по-високи оценки на достъпността до правосъдие в България.

В каква степен смятате, че е подсигурен достъпът до правосъдие във:

(Средна оценка по скалата от 1 до 5, където 1 е "В малка степен", а 5 - "В голяма степен")

Оценката, която жителите на съдебните райони Раднево, Гълъбово, Казанлък и Чирпан от област Стара Загора поставят на достъпността на правосъдието на локално ниво, може да

се определи като „добра към много добра“, като оценката на гражданите е малко по-висока от тази на бизнеса. По скалата от 1 до 5, където 1 е „в малка степен“, а 5 – „в много голяма степен“, **средните оценки при гражданите са съответно 4,10 – за достъпа до правосъдие в тяхното населено място, 4,30 – в тяхната община, и 4,31 – в област Стара Загора като цяло, а сред представителите на бизнеса – съответно 4,08 (за населеното място), 4,09 (за общината) и 4,07 (за областта).** С най-големи дялове и сред гражданите, и сред представителите на бизнеса са поставилите най-висока оценка за достъпността на правосъдието за всяко едно от нивата –населено място, община, област.

Гражданите на районите Чирпан и Раднево поставят най-високи оценки по отношение на достъпа до правосъдие на ниво община и на ниво област. Достъпът до правосъдие на ниво населено място е най-високо оценен от жителите на Раднево. **Живеещите в градовете оценяват по-високо достъпа до правосъдие на ниво конкретно населено място, докато живеещите в селските райони дават по-високи оценки на достъпността на правораздаването на ниво община и на ниво област.**

Представителите на бизнеса, които са ползвали правосъдната система през последните пет години, оценяват по-високо достъпа до правосъдие и на ниво населено място, и на ниво община, и на ниво област.

Моля, дайте оценка в каква степента е застъпено всяко едно от изброените във Вашия районен съд:

(Средна оценка по скалата от 1 до 5, където 1 е „Слабо застъпено“, а 5 – „Силно застъпено“)

Оценката, която жителите на съдебните райони Раднево, Гълъбово, Казанлък и Чирпан от област Стара Загора поставят по ключови характеристики за работата на районните съдилища, може да бъде определена като средна. По скалата от 1 до 5, където 1 е „слабо застъпено“, а 5 – „силно застъпено“, **най-високо оцененият критерий е добре обученият административен персонал** – средните оценки са съответно 3,72 от гражданите и 3,56 – от бизнеса. Осигуряването на достатъчно възможности за предоставяне на информация (средна оценка 3,69 от гражданите и 3,51 от бизнеса), бързината на приключване на делата (3,62 от гражданите и 3,53 от бизнеса) и прозрачността в работата на съда (3,61 от гражданите и 3,50 от бизнеса) се нареждат на следващите места по средна оценка и сред гражданите, и сред представителите на бизнеса. Всички критерии са получили по-високи средни оценки от гражданите спрямо бизнеса. Изключение прави характеристиката

„достъпни съдебни такси“ (3,09 от гражданите и 3,15 от бизнеса), като това е и най-слабо оцененият критерий.

Гражданите от Раднево поставят най-високи оценки на всяка една от характеристиките на своя районен съд. Най-ниски са оценките от живеещите в Гълъбово. С изключение на достъпността на съдебните такси, която е оценена по-високо от живеещите в градовете, средните оценки по останалите критерии са по-високи сред жителите на селските райони.

Фирмите, извършващи своята дейност основно на територията на община Раднево, дават по-високи оценки на районния съд по всяка от изброените характеристики.

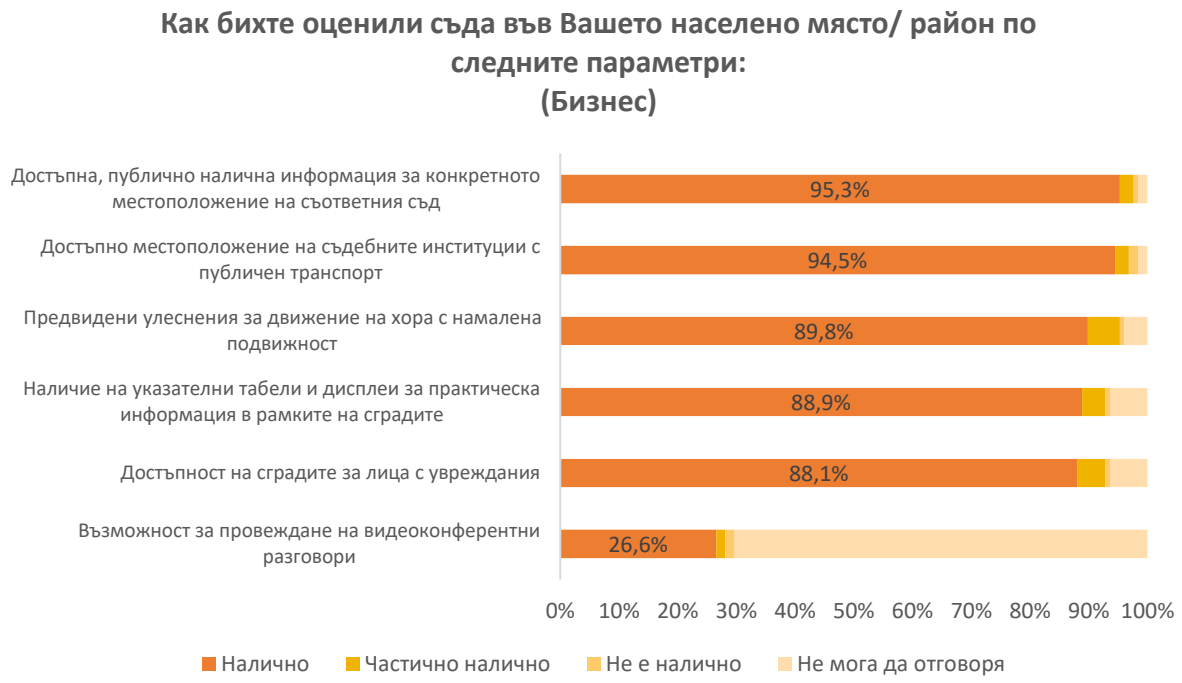

Резултатите от проучването показват една положителна картина за съдебните институции в рамките на съдебните райони Гълъбово, Раднево, Казанлък и Чирпан от област Стара Загора. 95,3% от представителите на бизнеса в региона и 92,6% от гражданите се обединяват около твърдението, че има достъпна и публично налична информация за конкретното местоположение на съдилищата в техните райони. Местоположението на съдебните институции е определено като достъпно с публичен транспорт от 94,5% от представителите на бизнеса и 86,4% от гражданите. Улеснения за движение за хора с намалена подвижност, указателни табели и дисплеи за практическа информация в рамките на сградите и достъпност на сградите за лица с увреждания също са сред характеристиките, които са разпознати като налични в рамките на четирите съдебни района от Стара Загора от голямото мнозинство както от представителите на бизнеса, така и от гражданите. **Единствената потенциална характеристика, която е значително по-слабо популярна и сред бизнеса, и сред гражданите, е възможността за провеждане на видеоконферентни разговори – мнозинството от анкетираните (70,3% от бизнеса и 84,4% от гражданите) не са наясно дали съществува подобна възможност в съдебните**

институции от техния район. Все пак тази възможност е разпозната като налична в по-голяма степен от представители на бизнеса (26,6% срещу 13,5% от гражданите).

Гражданите на Гълъбово по-често споделят, че в съда в тяхното населено място съществува възможност за провеждане на видеоконферентни разговори. Подобен извод може да се направи и за представителите на бизнеса, които оперират предимно в рамките на Гълъбово, а в по-малка степен – и за бизнеса от Казанлък.

Бихте ли оценили по степен на важност следните индикатори, подсигуряващи достъп до правораздавателни институции?

(Средна оценка по скалата от 1 до 5, където 1 е "Изобщо не е важно", а 5 - "от изключителна важност е")

Висока е оценката, която жителите на съдебните райони Раднево, Гълъбово, Казанлък и Чирпан от област Стара Загора поставят на значимостта на ключови за правораздаването

индикатори, касаещи достъпа до неговите институции. По скалата от 1 до 5, където 1 е „изобщо не е важно“, а 5 – „от изключителна важност е“, средните оценки по четири от петте индикатора са между 4,60 и 4,67 за гражданите и между 4,44 и 4,56 за бизнеса. **Най-високи средни оценки гражданите поставят на достъпната и публично налична информация за конкретното местоположение на техния съд (4,67) и на достъпа до съдебните институции с публичен транспорт (4,65).** Като характеристики с по-голяма важност представителите на бизнеса определят наличието на указателни табели и дисплеи за практическа информация в рамките на сградите (4,61) и предвидените улеснения за движение на хора с намалена подвижност (4,48). Значително по-ниски са оценките на важността на възможността за провеждане на видеоконферентни разговори, което вероятно се дължи и на слабата запознатост с наличието на такива възможности на територията на четирите съдебни района. Това е и единственият индикатор, чиято средна оценка е по-висока сред бизнеса (3,46 срещу 3,45 сред гражданите). Останалите пет индикатора са оценявани като по-важни от гражданите.

Гражданите от Гълъбово поставят значително по-висока оценка на значимостта на провеждането на видеоконферентни разговори. Този индикатор е най-ниско оценен от живеещите в Чирпан. По останалите индикатори най-високите оценки са от жителите на Чирпан (без видеоконферентните разговори) и от хората от Гълъбово (за всички индикатори). **Разпределението по образование показва, че притежателите на най-ниски образователни степени (основно или по-ниско образование) оценяват най-високо значимостта на представените във въпроса индикатори.** С преминаване в по-висока образователна степен средните оценки намаляват, като те са най-ниски сред висшистите.

С изключение на възможността за видеоконферентни разговори, представителите на бизнеса, които споделят, че основната им дейност се реализира предимно в Казанлък, са поставили по-ниски оценки на всеки друг от изброените индикатори. Значимостта на видеоконферентните разговори е най-високо оценена от бизнеса, опериращи основно в Гълъбово.

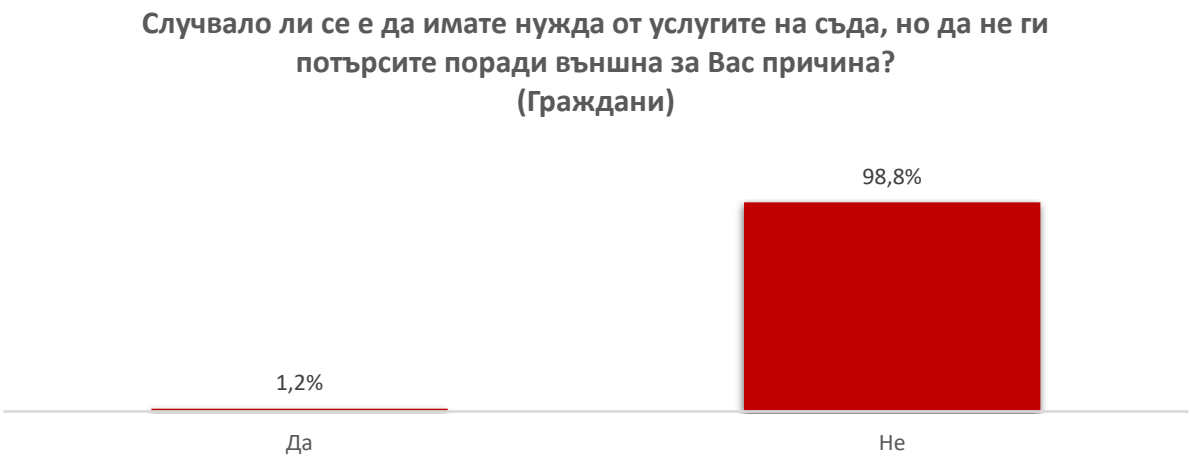

Значително рядко се е случвало на гражданите на четирите общини от област Стара Загора да имат нужда от услугите на съда, но да не са се обърнали към него по външни за тях причини – такова събитие е настъпвало едва при 1,2% от респондентите, като в тази група попадат предимно хора от ромски произход. **Непредвидимостта на резултата е най-сериозната причини за отказ от търсене на съдебни услуги. Финансовата невъзможност, липсата на време, скептицизмът по отношение на възможностите за помощ от съда и опасението от корумпирани съдии са сред останалите посочвани причини за нежеланието да се ползва съд.**

За кои от изброените престъпления и конфликти бихте завели дело, ако се случи на Вас? (Граждани)

Жителите на съдебните райони Чирпан, Гълъбово, Раднево и Казанлък от област Стара Загора заявяват готовност да потърсят правата си в съда по широк спектър от незаконни действия. Унищожаването на частна собственост (86,1%), влизането с взлом (86,1%), тежката телесна повреда (80,7%) и кражбата на вещи в размер над 300 лв. (79,9%) са най-често посочваните престъпни деяния, при настъпването на които гражданите биха завели дело. Близо две трети от респондентите биха си потърсили правата в съда, ако са станали жертва на домашно насилие, довело до тежка телесна повреда. Средната телесна повреда (63,9%), кражбата на вещи в размер до 300 лв. (63,5%), леката телесна повреда (63,5%) и домашното насилие, довело до лека телесна повреда (62,5%), са сред останалите по-разпространени случаи на престъпни деяния, срещу които гражданите биха предприели действия по завеждане на дело в съда. Сексуалният тормоз е по-слабо разпространена причина за пристъпване към съдебни действия, но също е разпозната от мнозинството от

гражданите (54,5%). 28,3% е делът на респондентите, които биха завели дело в съда, ако бъдат обект на преследване и следене. 7,8% от гражданите на областта са на мнение, че решаването на изброените казуси не е възможно посредством завеждането на съдебни дела.

Опит със съдебната система

Контакт със съда

В следващата част от изследването ще разгледаме колко често и в какъв контекст гражданите и представителите на бизнеса в район Стара Загора са се сблъсквали със съда. Тъй като основни акценти от анализа са оценките на анкетираните за това доколко съществуването на местния съд е важно за района и с какви разходи и негативи би било свързано потенциалното му затваряне, е важно да се идентифицира колко често респондентите прибягват до услугите на съда в региона.

Граждани

Около три четвърти от пълнолетните жители на местно ниво посочват, че са имали контакт със съдебната система по някакъв повод, независимо дали като страна по дело, свидетел, издаване на документи или др.

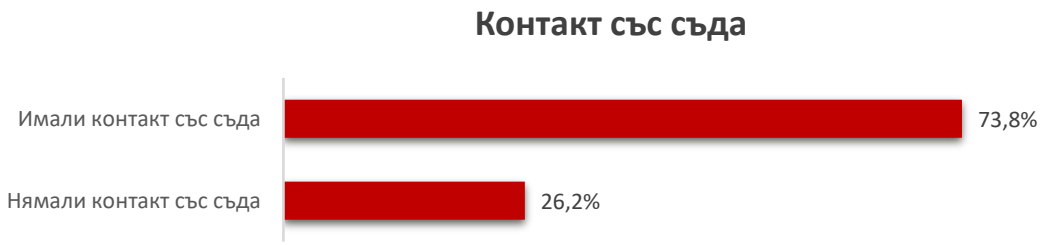

Близо половината от хората, които посочват, че са имали контакт със съда, са на възраст над 55 години. В рамките на изследвания район пълнолетните граждани на общини Гълъбово и на Казанлък по-често заявяват, че са имали контакт със съда, а по-рядко – на Чирпан и Раднево.

Мнозинството от хората, които са имали контакт със съда, посочват, че **обичайно поводът е бил свързан с административна услуга** (издаване на свидетелство за съдимост, административни справки и други), като делът им е по-висок от средното ниво за изследвания район в общини Казанлък, Гълъбово и Чирпан, а по-нисък – в община Раднево. В по-малко от 3% от случаите хората декларират, че са имали контакт със съда по повод гражданско дело (посочено в Гълъбово и Казанлък).

Ако сте имали контакт със съда, бихте ли отбелязали какъв е бил поводът?

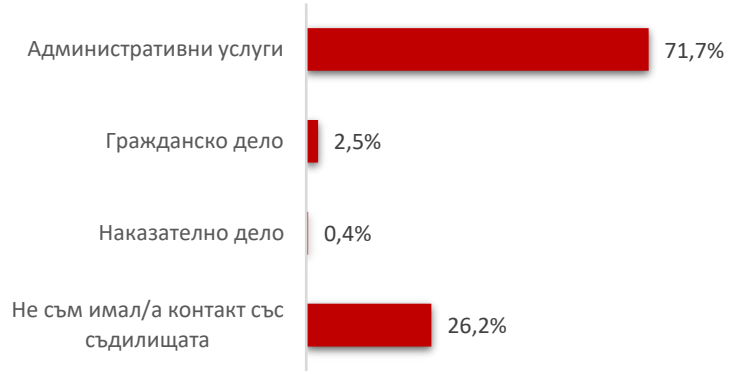

От своя страна, около една четвърт (26,2%) от пълнолетните жители на района споделят, че към момента не са имали повод за контакт със съдилища.

Ако сте имали спор или проблем между Вас (или Вашето семейство) и друга страна (фирма, държавен или общински орган или физическо лице) през последните пет години, какво направихте?

Мнозинството от пълнолетните граждани на района (96,3%) посочват, че през последните пет години не са имали проблемна ситуация, спор и/или проблем с фирма, държавен или общински орган или физическо лице.

От данните е видно, че преобладаващата част от пълнолетните граждани, които са имали контакт със съд в своето населено място, обичайно са търсили административни услуги. **Не повече от 3% посочват, че поводът да се обърнат към съдебната власт, е поради съдебно дело.**

Бизнес

Преобладаващата част (почти 83%) от представителите на местния бизнес заявяват, че през последните пет години не са имали спор или проблем с друга страна (фирма, държавен/общински орган или физическо лице).

От своя страна, **общо около 17% от представителите на бизнеса в изследвания район посочват, че през последните пет години са попадали поне веднъж в ситуация, в която тяхната фирма е имала спор или проблем.** Повечето от тях декларират, че са имали повече от един случай на спор или проблем с трета страна. Около 13% от представителите на бизнеса посочват за повече от един случай, а около 4% - за един случай.

Еднолични търговци (ЕТ) и еднолични дружества с ограничена отговорност (ЕООД) по-често са попадали в спор или проблем с друга страна, отколкото дружества с ограничена отговорност (ООД) и акционерни дружества (АД). Също така микро (1-9 служители) и малки предприятия (10-49 служители) по-често заявяват, че през последните пет години поне веднъж са попадали в спор или проблем с друга страна, отколкото средните предприятия (50 – 249 служители).

Представителите на бизнеса от общините Казанлък, Раднево и Чирпан по-често посочват, че са попадали в спор или проблем с друга страна, отколкото представители на бизнеса в община Гълъбово.

През последните пет години Вашата фирма имала ли е спор или проблем с друга страна (фирма, държавен или общински орган или физическо лице)?

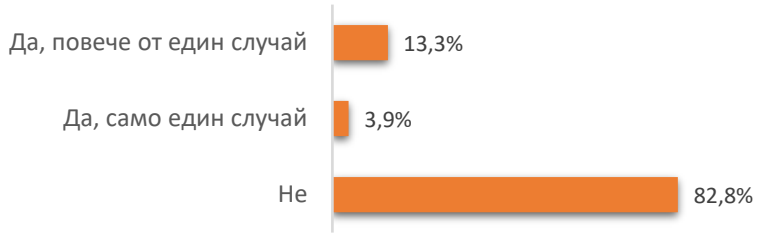

От данните е видно, че около 13% от представителите на бизнеса декларират, че през последните пет години компаниите им са имали повече от един случай на спор или проблем с трета страна. Около една трета от тях посочват, че са

Попадали ли сте през последните пет години в ситуация, в която Вашата фирма да е имала някакъв спор или проблем с друга страна (фирма, държавен или общински орган или физическо лице)?

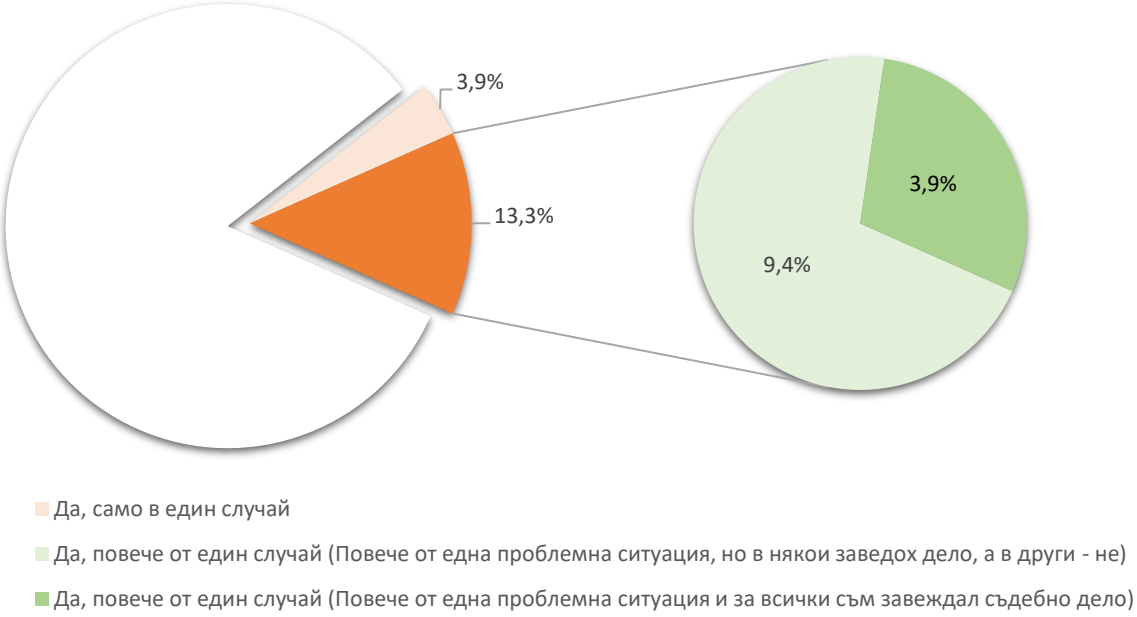

завеждали съдебно дело за всяка една от тези проблемни ситуации, като те представляват около 4% от изследваната съвкупност.

От своя страна, седем от всеки десет представители на бизнеса, които са имали повече от една проблемна ситуация, заявяват, че само в някои от случаите са завели съдебно дело. Те представляват около 9% от общата изследвана съвкупност.

Ако сте имали повече от една проблемна ситуация, в коя от следните групи попадате?

Представителите на бизнеса, чийто компании са имали поне един случай на спор или проблем с трета страна през последните пет години, посочват, че техният спор е бил в следните сфери: административни производства/административен акт (10,2%), търговска продажба (6,3%), изпълнително производство (5,5%), сделки по услуги (3,9%), приватизация, концесия или обществена поръчка (2,3%), вещно-правни спорове (1,6%) и т.н.

На въпрос *„Как действахте при тази ситуация/ситуации?“,* **почти 16% от представителите на бизнеса на местно ниво заявяват, че са завели съдебно дело, а в 3% от случаите – опитали са се сами да разрешат възникналия спор с отсрещната страна.** По-често респондентите, представители на бизнеса от общини Казанлък, Чирпан и Раднево посочват, че са завели съдебно дело, а най-рядко – представители на бизнеса в община Гълъбово.

Представителите на бизнеса, които са завели дело в съда в случай на проблемна ситуация, спор или проблем с друга страна, по-често посочват, че насрещната страна е държавен орган (8,6%), фирма (7%) или общински орган (7%), а най-рядко – частно/физическо лице (4,7%). Регистрираните данни са на база обща изследвана съвкупност.

Лица, които не са завели дело

Граждани

Пълнолетните граждани на района, които считат, че през последните пет години са имали проблемна ситуация (спор и/или проблем с фирма, държавен или общински орган или физическо лице), са приблизително 4%, като повечето от тях заявяват, че са завели съдебно дело. **Не повече от 1% са тези, които са били в проблемна ситуация и са имали повод да се обърнат към съдебна инстанция, но не са го направили, защото са се опитали да разрешат спора с другата страна или не са предприели никакви действия.** Те са се отказали да заведат дело поради опасения от твърде високи разходи за адвокати и непредвидимост на резултата от съдебния процес.

Процентен дял от отговорилите: „Опитах се сам да разреша спора с другата страна“, „Не направих нищо, понесох щетите“ или „Не съм имал/а проблемна ситуация“ на въпрос „Ако сте имали проблемна ситуация (някакъв спор или проблем между вас (или вашето семейство) и друга страна (фирма, държавен или общински орган или физическо лице) през последните пет години, как действахте при тази ситуация?“		**Колонен процент**
Ако не сте завеждали иск/дело, какво Ви спря? (за хората, които са имали проблемен случай, но не са завеждали дело в съда)	Твърде големите разходи за адвокати	0,4%
	Непредвидимостта на резултата	0,4%

Бизнес

Представителите на бизнеса, които през последните пет години са имали поне един случай на спор или проблем с трета страна, но в същото време **не са завели съдебен иск, по-често споделят, че не са предприели действия поради опасения, свързани с:**

- **неблагоприятен развой на делото, например – непредвидимост на резултата от съдебната процедура, неизгодна ситуация и риск от поражение.**
- **липса на доверие в съдебната институция – съмнително изпълнение на съдебното решение; другата страна има връзки в държавни органи;**
- **вероятност другата страна да окаже натиск или заплахи.**

Сред причините, поради които представители на бизнеса са се отказали да заведат съдебен иск в случай на спор или проблем с трета страна, са посочени също така:

- опасение относно очаквана голяма продължителност на съдебното дело;
- високи разходи за адвокати.

В някои от случаите проблемът е отпаднал от само себе си или самият респондент е предприел настъпателни действия и се е насочил към оказване на директен натиск над другата страна.

Ако не сте завеждал иск, какво ви спря? (за хората, които са имали проблемен случай, но не са завеждали дело в съда)	
Очакваната голяма продължителност на съдебното дело	0,8%
Твърде големите разходи за адвокати	0,8%
Непредвидимостта на резултата	0,8%
Имаше голям шанс да загубя/бях в по-неизгодно положение	0,8%
Съмнителното изпълнение на решението (дори и да спечеля)	0,8%
Другата страна има връзки в други държавни органи	0,8%
Другата страна оказа или можеше да ми окаже натиск/заплахи	0,8%
Проблемът отпадна скоро от само себе си	0,8%
Насочих се към оказване на директен натиск на другата страна	0,8%

Лица, които са завели дело

Граждани

Приблизително 3% от хората от изследвания район посочват, че през последните пет години са се обърнали към съдебната власт, за да заведат съдебно дело, тъй като са били в проблемна ситуация (спор или проблем) с друга страна (фирма, държавен, общински орган или физическо лице).

Практически всички, които са завели съдебно дело, са постигнали успешен завършек на процедурата. Преобладаващата част от тях поставят висока оценка на съдебния процес като цяло – делото е било лесно, а процедурата е приключила бързо. Пренебрежимо нисък е делът на тези, които декларират, че са срещнали трудности, но все пак отчитат, че са постигнали желания резултат.

Изразяват се положителни впечатления относно проведения съдебен процес сред хората, които посочват, че са завели дело в съда, тъй като през последните пет години са били в проблемна ситуация (спор или проблем) с друга страна (фирма, държавен, общински орган или физическо лице). Практически всички, които са завели

дело и са участвали в съдебен процес, споделят положителни нагласи относно цялостната процедура, като всеки трети от тях дава максимална оценка.

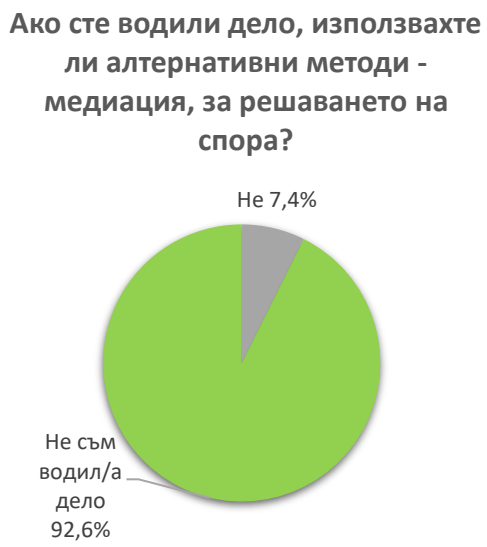

В рамките на настоящото проучване, сред пълнолетните граждани не е регистриран случай на респондент, който е използвал медиатор при разрешаването на спор, което показва, че практиката за алтернативно разрешаване на спорове не е популярна в малките населени места.

Бизнес

Около две трети от представителите на бизнеса, които са имали поне един случай на спор или проблем с трета страна през последните пет години и са завели дело в съда, посочват, че съдебното решение е било в тяхна полза, а според останалите решението на съда е било частично, но отново в тяхна полза.

Към момента на теренната дейност на проучването под 1% от респондентите, представители на бизнеса на местно ниво, декларират, че при заведено дело са използвали алтернативен метод за разрешаване на спор в съда – медиация. Резултатът е бил постигане на частично споразумение, а медиацията е била използвана преди завеждането на делото.

Оценка на работата на съда и неговата важност

Оценката на гражданите и представителите на бизнеса за работата на съдилищата е съществена част от разкриването на местните условия, засягащи реформата на съдебната карта. В следващата част от анализа ще разгледаме удовлетвореността на двете целеви групи от работата на съдилищата в страната, в техния съдебен район, както и важността от наличие на съд и други институции за всяко населено място.

Резултатите са разбираеми, защото не може да се очаква от гражданите и бизнеса ситуирани в един съдебен район да познават ситуацията в цялата страна. Над 40% от анкетираните не могат да дадат оценка за работата на съдебната система в страната. Все пак, при представителите на бизнеса в същия район, процентът на избралите опция „не знам/ не мога да отговоря“ е приблизително два пъти по-малък.

При гражданите едва 6,1% отбелязват положителна промяна в работата на съдилищата, и смятат че работата им се подобрява, като при представителите на бизнеса процентът е по-висок -10,9%. Една четвърт от анкетираните граждани не виждат промяна в работата на

съдилищата в страната, но я оценят като добра, като при представителите на бизнеса, споделящите същото мнение са по-висок дял - 31,1%.

Най-голям дял от изследваните лица и от двете изследвани съвкупности са на мнение, че работата на съдилищата в страната не е претърпяла промяна и като цяло те не работят добре. Гражданите се въздържат от най-крайни негативни оценки, а 3,1% от бизнес представителите са категорични, че работата на съдилищата в страната се влошава.

Гражданите от съдебен район Стара Загора, които оценяват положително съдебната система в страната, в по-голямата си част са имали контакт със съда. Най-позитивни са лицата между 26 и 35 години, с висше образование, посочили че в момента на провеждане на изследването живеят в град Чирпан и град Гълъбово. По-неутралните оценки са посочвани от жители на Раднево и Казанлък в по-високите възрастови групи.

При бизнеса, разбирането за подобряване в работата на съдилищата е споделяно от фирми и организации, които се намират в населено място където има съд/прокуратура/териториално отделение и са имали досег със съда през последните пет години. Сред тях преобладават представители на бизнеса с годишен оборот над 1 000 000 лева. По-негативните оценки са давани от единични случаи на представители на бизнес със среден годишен оборот под 250 000 лева.

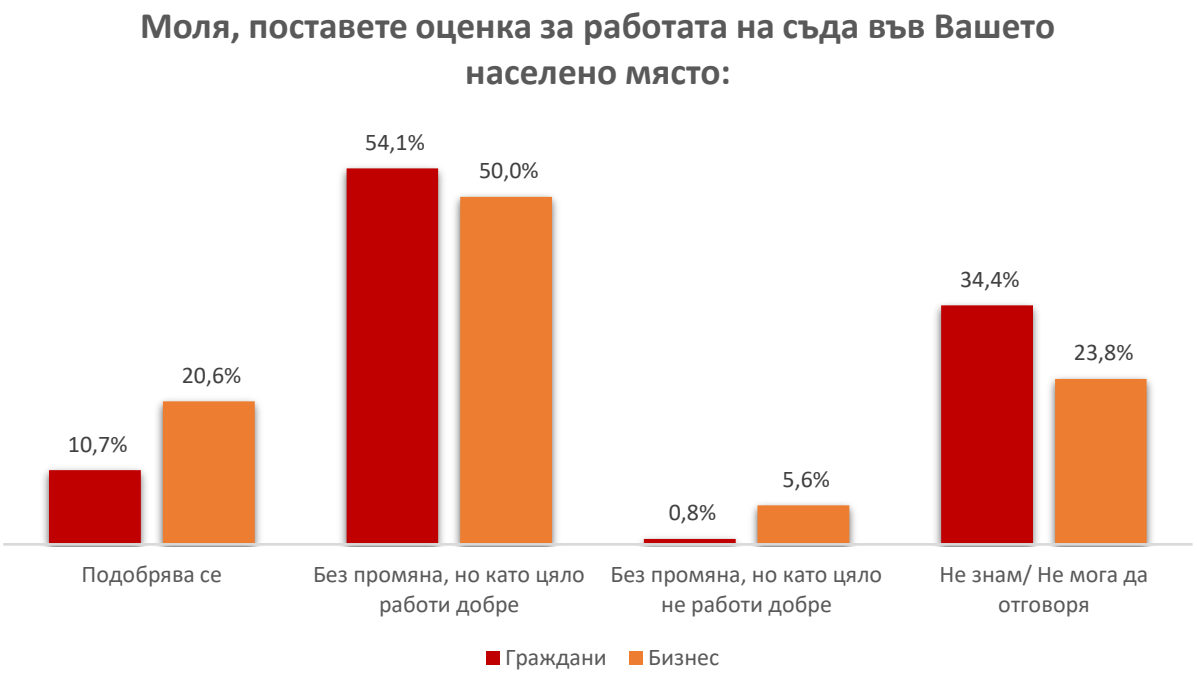

Оценките на гражданите и бизнеса за работата на съда на местно ниво, са в по-голямата си степен позитивни. При повече от половината граждани и представители на бизнеса, съдът в тяхното населено място не е претърпял значителна промяна, но като цяло работи добре. Все пак, бизнесът остава по-критичен, като 5,6% от неговите представители са на мнение, че работата на съда е без промяна и той не работи добре. Гражданите, които споделят същото мнение са едва 0,8%.

Значителен остава делът на лицата и от двете изследвани съвкупности, които не могат да дадат оценка за работата на съда в населеното си място, като сред тях преобладават лицата и представителите на бизнеса, които не са имали контакт със съда през последните пет години.

Гражданите, които са оценили положително работата на съдилищата в страната като цяло, са дали положителна оценка и за съда в своето населено място. Други 27% са тези, които отбелязват, че работата на съда на местно ниво се подобрява, а работата на съдилищата в страната като цяло остава непроменена и те не са добре работещи. На свой ред, гражданите, дали негативна оценка за съдилищата в страната, са оценили негативно и подразделенията на съда/прокуратурата в своето населено място.

При представителите на бизнеса от съдебен район Стара Загора, тенденцията при позитивните отговори е сходна на тази при гражданите. Над половината, които са посочили, че работата на съда в тяхното населено място се подобрява, са отбелязали, че и работата на съдилищата в страната, като цяло, се подобрява. Други 26,9% от тези, които отчитат подобряване в работата на съда на местно ниво, смятат, че на национално ниво не се наблюдава промяна, а като цяло съдилищата не работят добре. Интересно е да се отбележи, че около 29% от представителите на бизнеса, за които съдът в техния район или населено място не се променя и не работи добре, са посочили, че на национално ниво, ситуацията с работата на съдилищата се влошава. Други 14,3% пък са на мнение, че за разлика от съда на местно ниво, който остава непроменен и недобре работещ, съдилищата в страната също не се променят, но като цяло работят добре.

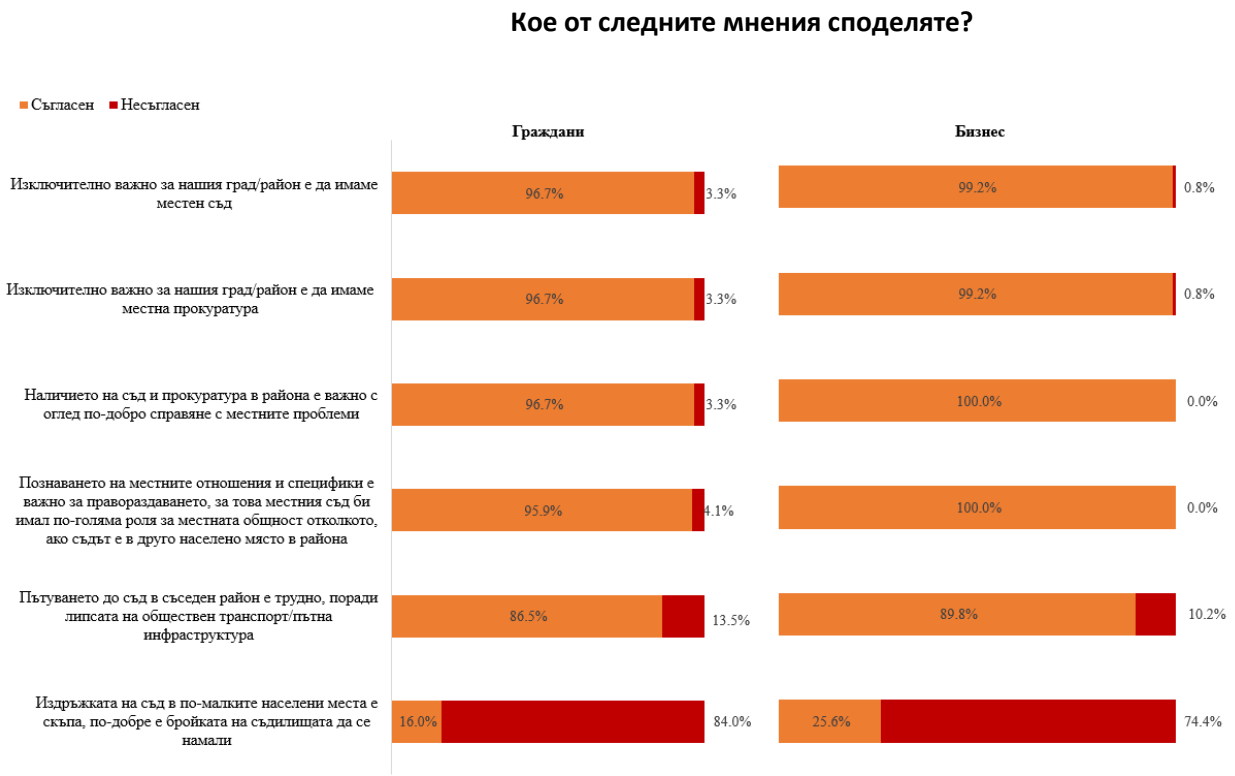

Както за гражданите от съдебен район Стара Загора, така и за представителите на бизнеса в него, се оказва изключително важно в техния град и район да има местен съд и местна прокуратура. Над 96% от гражданите и мнозинството от анкетираните представители на

бизнеса са съгласни, че наличието на съд и прокуратура в района е от съществено значение за справяне с местните проблеми. Същите дялове от респонденти се съгласяват, че местният съд ще има по-голяма роля за местната общност и правораздаването, отколкото ако съдът е в друго населено място, именно защото познава местните отношения и специфики.

Пътуването до съд в съседен район, поради липса на обществен транспорт/пътна инфраструктура е оценено като трудно от 86,5% от гражданите и 89,8% от бизнеса в съдебния район.

В контекста на високата важност на местния съд и прокуратура за гражданите и представителите на бизнеса, както и необходимостта, която те виждат от подобни структури, значително по-малки дялове се съгласяват с твърдението, че издръжката на съд в по-малките населени места е скъпа и е по-добре бройката на съдилищата да се намали.

Гражданите, които се съгласяват с последното твърдение са предимно жители на Казанлък и Чирпан, в по-високите възрастови групи (над 55 години), с висше образование, но по-голям дял от тях са споделили, че при наличието на проблемна ситуация с друга страна, са предпочели да я разрешат сами, без да прибягват до съдебни услуги.

Сред представителите на бизнеса, съгласните, че издръжката на съд в по-малките населени места е скъпа и броя на съдилищата трябва да се намали, са и такива лица, които през последните пет години са имали спор или проблем с друга страна. Всички съгласни с това твърдение са отбелязали, че в тяхното населено място има подразделение на съд или прокуратура, а при възникналата ситуация са завели дело или са опитали да я разрешат сами. „За“ редуцирането на броя съдилища се обявяват основно по-малките бизнеси със среден годишен оборот под 250 000 лева или между 250 0001 и 500 000 лева.

Моля, посочете доколко изброените институции са важни за едно населено място?
(разпределение на отговорите в опция "Много е важно")
****разликата до 100% е за сметка на опциите "Не е важно" и "Донякъде е важно"***

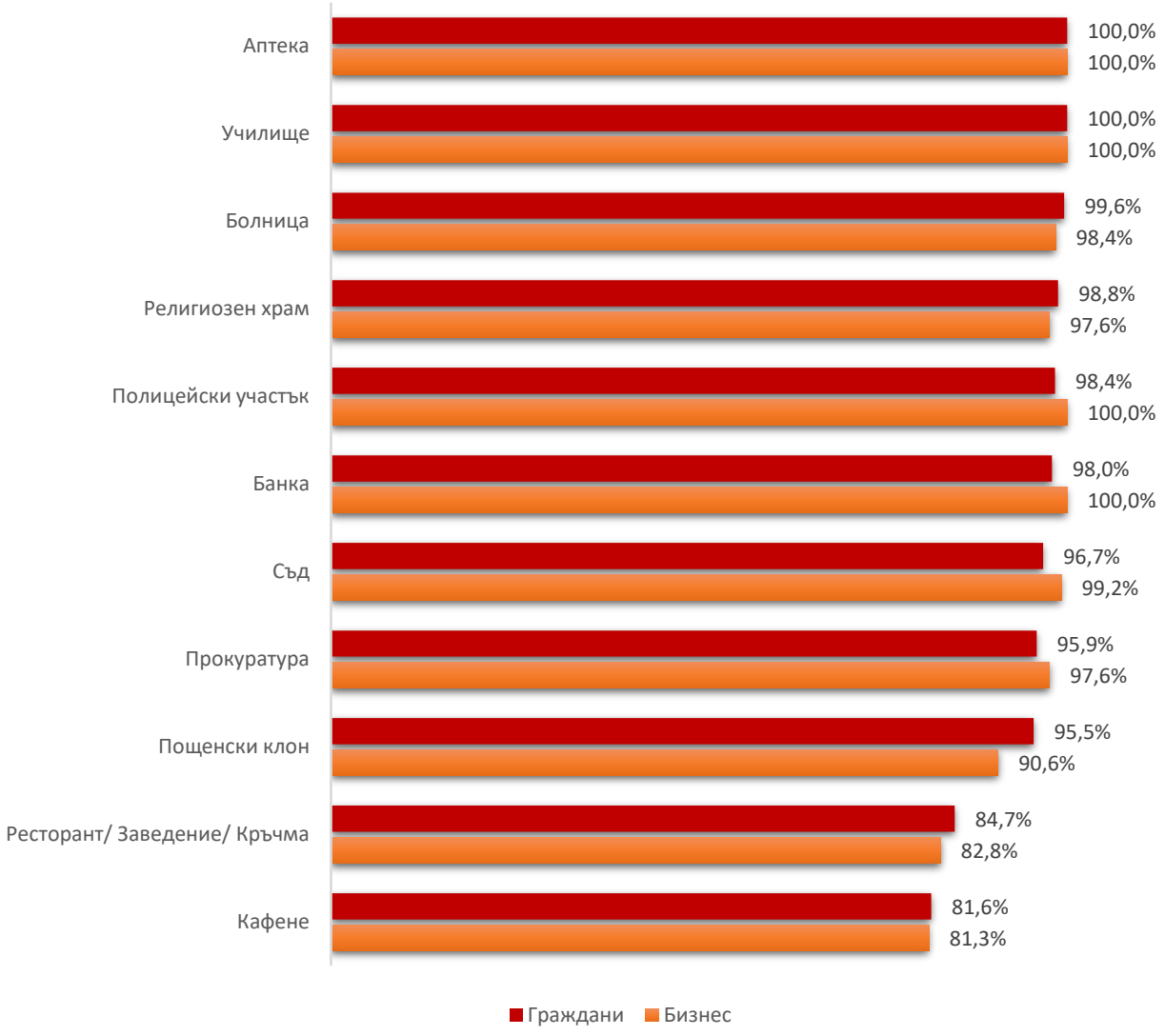

Високата степен на важност и необходимостта от съд на местно ниво за гражданите и бизнеса в съдебен район Стара Загора се потвърждава и от въпроса за значимостта на различни институции за благосъстоянието на местните общности.

Над 96% от гражданите и 99,2% от представителите на бизнеса определят съда като много важен за едно населено място, а веднага след него се нарежда прокуратурата като важна институция със съответно 95,9% за граждани и 97,6% за бизнеса.

Макар двете съдебни учреждения да се нареждат след обекти и други институции като аптека, училище, болница, религиозен храм, полицейски участък и банка, делът на лицата, които ги смятат за необходими остава значително висок.

Концепция за общностен съд

В последните години темата за доближаване на официалните органи на властта, в т. ч. и институцията на съда към проблемите на хората и общността като цяло, става все по-актуална. В търсенето на начини за осъществяване на по-тясна връзка между институциите и гражданите, и бизнеса се откроява идеята за създаване на нов модел на функциониране на съдебните органи – работа по модела на „общностния съд“. В следващия раздел от настоящия доклад се изследват именно степента до която гражданите и представителите на бизнеса са запознати с концепцията за общностен съд и техните нагласи към подобен тип институции.

Данните от проведеното изследване сред граждани и представители на бизнеса в общините Чирпан, Гълъбово, Раднево и Казанлък в област Стара Загора показват, че респондентите масово не са запознати с понятието "общностен съд". Едва 0,4% от гражданите и 2,4% от представителите на бизнеса в района посочват, че са чували какво представлява понятието „общностен съд“, а още 2,4% от юридическите лица са запознати, но не в детайли, с идеята за „общностен съд“.

Нагласите на гражданите и представителите на бизнеса по отношение на това до каква степен общностните съдилища могат да предложат допълнителни услуги, решения и дейности на осъдените при постановяване на присъди са приблизително сходни. Юридическите лица обаче, са сравнително по-склонни да споделят мнението, че общностният съд предлага допълнителни решения към присъдите, които са със задължителен характер. По този начин 60,2% от анкетираните представители на бизнеса и 54,1% от гражданите посочват, че според тях общностният съд задължава всички осъдени да преминат през рехабилитация например. От друга страна, всеки един от десет граждани е на мнение, че това се случва под формата на предложение и решението от страна на осъдения дали да премине през рехабилитация е изцяло доброволно. С това твърдение са съгласни и 17,5% от представителите на бизнеса, които са взели участие в изследването.

Твърдението, че това постановление на общностния съд има задължителен характер, защитават както граждани, които споделят, че са имали контакт със съда, така и такива, които не са имали проблемни ситуации с други лица или при наличие на спор не са отнасяли казуса към официален орган.

Отново със сходно разпределение на дяловете са гражданите и представителите на бизнеса по отношение на това дали предлаганата социална помощ и подкрепа за осъдените е доброволен акт или има задължителен характер. Малко над 50% от анкетираните граждани и 61,2% от представителите на бизнеса посочват, че според тях общностният съд назначава **задължителна социална помощ или подкрепа на осъдените**, когато става дума за случаи на рецидив, домашно насилие, насилие над деца, проституция и други. От своя страна, една десета от гражданите споделят, че според тях общностният съд само предлага социална помощ или подкрепа на провинилите се, като на това мнение са и 17,5% от представителите на бизнеса. Те още посочват, че общностният съд назначава задължителна социална помощ или подкрепа на осъдените закононарушители. Резултатите се отнасят както до юридически лица, които са имали спорове през последните години, така и такива, които в близкото минало не са срещали проблеми от подобно естество.

До каква степен според Вас ще се подобри ефективността на наказателните производства в района Ви, ако към присъдите по наказателни дела бъде прибавено:
(Средни стойности по скала от 1 до 5, където 1 е малка степен на вероятност, а 5 голяма степен на вероя

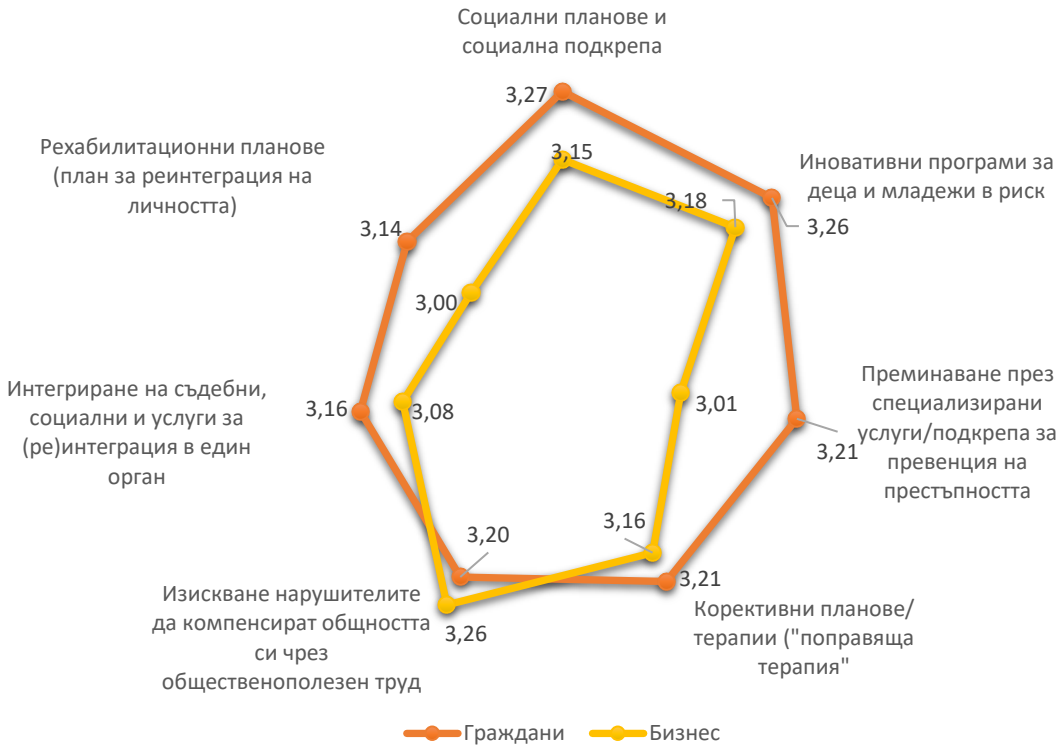

**Респондентите поставят оценка по скала от 1 до 5, в която 1 е „В малка степен“, а 5 – „В голяма степен“.*

Както гражданите, така и представителите на бизнеса от общините, в които е проведено изследването, в района на област Стара Загора оценяват като благоприятно със средна степен на важност прибавянето на редица планове, програми и услуги към присъдите по наказателни дела с цел повишаване на ефективността на наказателните производства, като гражданите са по-склонни да оценят с по-висока положителна степен въздействието на изброените мерки в сравнение с интервюираните юридически лица. Според гражданите най-благоприятстващо въздействие върху ефективността на наказателните производства би оказало имплементирането на социални планове и социална подкрепа (средна стойност на оценките за степента на ефективност– 3,27). Според данните представителите на бизнеса, които до известна степен подкрепят тази мярка, са предимно

юридически лица, които в последните години са попадали в ситуация на спор или проблем с физическо лице или друга фирма.

От своя страна, според представителите на бизнеса с най-висока степен на положително влияние върху ефективността на наказателните производства в района – със средна стойност 3,26, би оказало прибавянето на изискване към нарушителите да компенсират общността за деянията си чрез полагане на общественополезен труд.

Оценките и на гражданите, и на представителите на бизнеса са най-скептични към прилагането на рехабилитационни планове в присъдите по наказателни дела като мярка за повишаване на ефективността. Тази мярка е оценена със средни стойности по степен на ефективност - 3,14 от страна на гражданите и 3,00 от представителите на бизнеса.

Според Вас какви деяния трябва да попадат в правомощията на общностния съд?

Нагласите на интервюираните граждани и представители на бизнеса в общините Чирпан, Гълъбово, Раднево и Казанлък към това какви деяния трябва да попадат в обхвата на правомощията на общностните съдилища се различават до известна степен. **Почти всеки един от десет граждани смята, че общностният съд трябва да разглеждат предимно случаи на домашно насилие**, а според **всяко четвърто юридическо лице в правомощията на общностния съд трябва да попадат основно случаи на вербално и емоционално насилие, както и съседски спорове**.

8,2% от гражданите и близо една четвърт от бизнеса в района на изследваните общини поставят на следващо място в обхвата на правомощията на общностните съдилища казусите с родителска небрежност и неглижиране. Със сходни дялове от 7,8% и 23,4% са съответно гражданите и представителите на бизнеса, според които този тип съдилища трябва да се занимава и със случаи на битова престъпност.

В данните се наблюдават значителни разлики в дяловете на двете изследвани групи по отношение на случаите на домашно насилие. По този начин, докато една пета от представителите на бизнеса смятат, че физическото насилие трябва да попада в обхвата на дейности на общностния съд, то делът на гражданите по този въпрос е едва 3,3%.

Със сравнително ниски дялове се обособяват гражданите и представителите на бизнеса, според които дейността на общностните съдилища трябва да обхваща и случаи на употреба на наркотични вещества (6,1% от гражданите и 3,9% от представителите на бизнеса), отвличания (1,2% от гражданите и 3,9% от представителите на бизнеса), причиняване на тежки телесни повреди (0,4% от гражданите и 3,1% от представителите на бизнеса), причиняване на смърт (0,4% от гражданите и 2,3% от представителите на бизнеса), сексуална експлоатация (0,8% от гражданите и 2,3% от представителите на бизнеса) и изнасилване (3,1% от представителите на бизнеса). От своя страна, според гражданите в обхванатите от изследването общини случаите на изнасилване не следва да бъдат разглеждани от общностните съдилища.

Според данните жителите, които живеят в градовете на общините, които попадат в изследването, както и тези с по-висока степен на завършено образование, правомощията

на общностния съд трябва да обхващат случаи на вербално, емоционално и домашно насилие, съседски спорове, битова престъпност и родителска небрежност и неглижиране на деца.

На този въпрос за това какви деяния трябва да попадат в правомощията на общностния съд не знаят или не могат да отговорят висок дял от респондентите - съответно 89,8% от гражданите и 72,7% от представителите на бизнеса. Като цяло резултатите от отговорите на въпросите свързани с общностния съд, показват висока степен на непознаване, а оттам и неразбиране на самата концепция. Това е така, защото както в публичното пространство, така и в по-специализираните среди, а и сред магистратите се говори твърде малко и спорадично по тази тема. Същевременно, от концептуална гледна точка, общностният съд може да има много сериозна превантивна и образователна роля, особено по отношение на малолетните и непълнолетните.

Респондентите и от двете целеви групи в изследването смятат, че е необходимо да се предприемат действия за **повишаване на ефективността на съда в тяхното населено място** или район. С най-висока необходимост от подобрения гражданите и представителите на бизнеса определят необходимостта да се предприемат действия, така че **съдът да бъде „по-близо“ до хората и техните проблеми и нужди** – гражданите поставят 4,10 средна стойност на степента на необходимост от действия, а представителите на бизнеса – 4,05. Респондентите, които определят действия в тази посока като необходими във висока степен, са както граждани, които са имали взаимоотношения със съдебната институция, така и такива, които до момента не са имали контакт с този орган. Мярката е подкрепена и от юридическите лица, обхванати от изследването, независимо дали в последните години са били поставяни в проблемни ситуации с други лица и фирми или не.

Кои от следните неща според Вас трябва да бъдат по-добре застъпени в съда във Вашето населено място/район?
(Средни стойности)

**Респондентите поставят оценка по скала от 1 до 5, в която 1 е „В малка степен“, а 5 – „В голяма степен“.*

Кои от следните неща според Вас трябва да бъдат по-добре застъпени в съда във Вашето населено място/район? (Средни стойности)

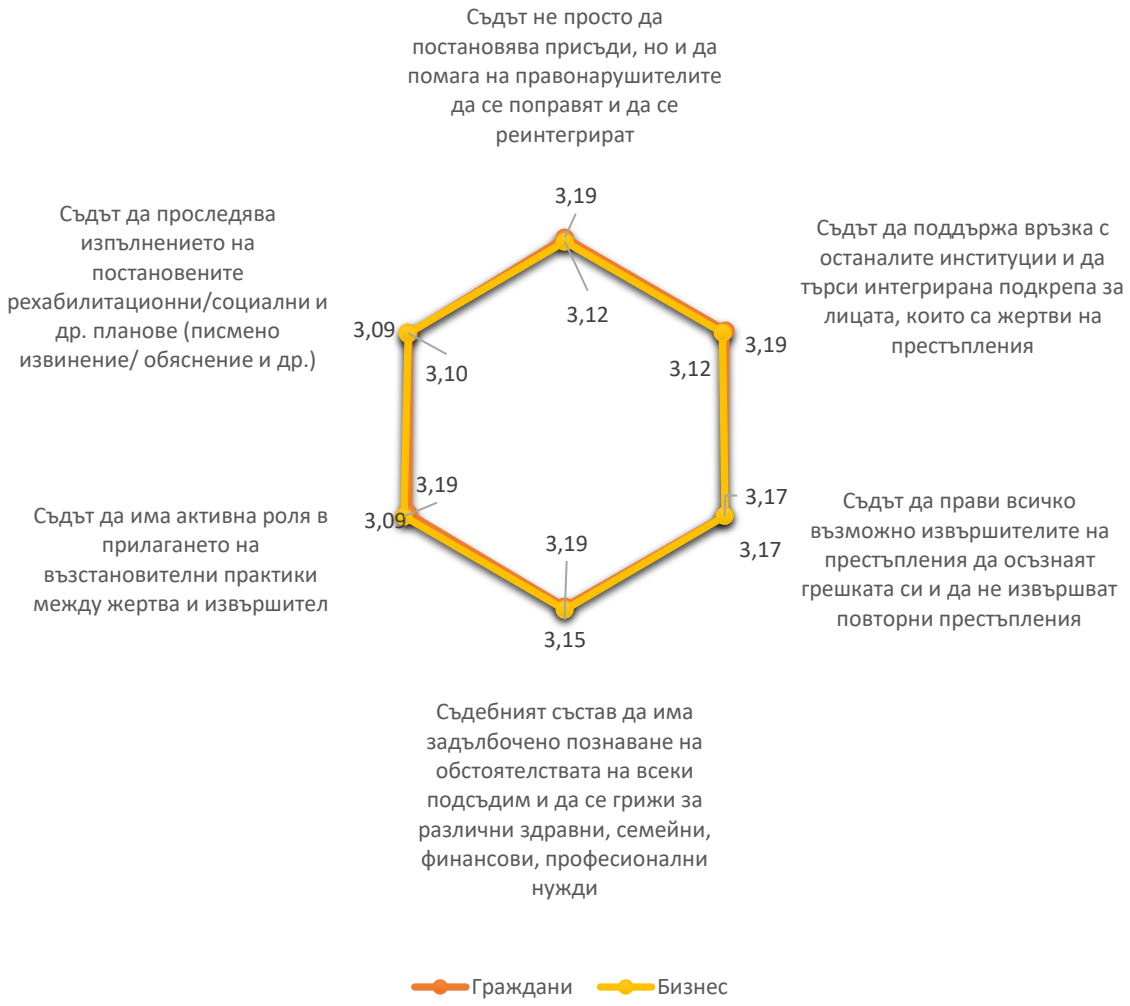

**Респондентите поставят оценка по скала от 1 до 5, в която 1 е „В малка степен“, а 5 – „В голяма степен“.*

На следващо място със средни стойности от 3,33 и 3,28 съответно гражданите и бизнеса поставят необходимостта от по-добро взаимодействие между съд, прокуратура и полиция, социални служби, местна власт, служби по заетостта и образователни институции.

С голяма към много голяма нужда от подобрения се обособява и желанието на респондентите съдът да поддържа връзка с останалите институции и да търси интегрирана подкрепа за лицата, които са жертви на престъпления (със средна стойност от 3,25 за гражданите и 3,21 за представителите на бизнеса).

Оценки със средни стойности от 3,26 от страна на гражданите и 3,09 от страна на представителите на бизнеса респондентите поставят на необходимостта съдът да участва в търсенето на решения на местните проблеми, които са важни за общността. Със сходни оценки на степента на необходимост за предприемане на действия за подобряване на дейността на съда представителите на бизнеса оценяват необходимостта съдиите да използват техники за активно слушане, съпричастност и подкрепа към подсъдимия като установяват личен контакт с подсъдимия. Близки по стойност оценки гражданите (3,24) и бизнеса (3,17) поставят и на нуждата да се осигурява подкрепа за извършителите на престъпления, която да включва и програми като индивидуална работа с лицата, ограмотяване, мерки за реинтеграция, намиране на работа и други социални мерки за подпомагане на интеграцията на правонарушителите в обществото.

С по-ниски, близки до средните стойности оценки, интервюираните граждани и представители на бизнеса определят необходимостта съдът не просто да постановява присъди, но и да помага на правонарушителите да се поправят и да се реинтегрират, да поддържа връзка с останалите институции и да търси интегрирана подкрепа за лицата, които са жертви на престъпления, да прави всичко възможно извършителите на престъпления да осъзнаят грешката си и да не извършват повторни престъпления и да има активна роля в прилагането на възстановителни практики между жертва и извършител, а съдебният състав да има задълбочено познаване на обстоятелствата на всеки подсъдим и да се грижи за различни здравни, семейни, финансови, професионални нужди.

Гражданите и представителите на бизнеса в обхванатите от изследването общини в област Стара Загора поставят най-ниски оценки съответно 3,09 и 3,10 на необходимостта съдът да проследява изпълнението на постановените рехабилитационни/социални и други планове.

Нагласите на анкетираните граждани и представители на бизнеса в общините Чирпан, Гълъбово, Раднево и Казанлък в област Стара Загора не се различават значително по отношение на това до каква степен и в каква посока би било въздействието върху правоприлагането в региона, което ще окаже изграждането на общностен съд. Ив тази група въпроси отговорите показват непознаване на концепцията за общностен съд и липсата на информация как тя би се реализирала в местния контекст. Едновременно с това, изследването се проведе в контекст, в който на дневен ред беше обсъждане на предложението за промяна на съдебната карта, поради което „общностен съд“ най-вероятно допълнително е било свързвано с евентуално закриване на съдилища и въвеждане на алтернатива на местния съд. Както виждаме обаче, от другите въпроси в изследването, налице е подкрепа за отделните елементи и дейности, които съставляват концепцията за общностния съд.

Едва 2,9% от анкетираните граждани и 4,7% от бизнеса определят по-скоро с положително влияние върху правоприлагането изграждането на общностен съд, а с близки дялове са и тези респонденти, според които няма да се наблюдава особена промяна в тази посока.

Осезаемо по-високи са дяловете на респондентите от двете целеви групи, които споделят негативни очаквания по отношение на въздействието на изграждането на общностен съд върху качеството на правоприлагането в техните общини, като възгледите на интервюираните представители на бизнеса са сравнително по-резервирани от тези на гражданите. Докато според повече от половината от анкетираните граждани, ако идеята за общностен съд се осъществи, качеството на правоприлагането в региона по-скоро ще се влоши, то всеки втори бизнес е на мнение, че това ще се случи със сигурност. Последното споделят предимно респонденти, които живеят в села и/или в населените им места няма подразделение на съд или прокуратура, както и предприятия и организации, които генерират среден годишен оборот над 250 000 лева.

Последствия от евентуално закриване на съдилища по населени места

Закриването на съдилища в район Стара Загора ще се отрази силно върху разходите за използване на съдебни услуги. Освен разходите за път, храна и повторни посещения, гражданите и представителите на бизнеса смятат, че ще изгубят и съществен времеви ресурс. И двете целеви групи са единодушни по отношение на негативните ефекти, които би имало затварянето на местните съдилища. За неутрализирането на тези проблемни области на първо място се изтъква необходимостта от установяване на *"изнесен съд"*, който работи в различни населени места и поддържа активна връзка с други служби и институции.

Настоящият анализ се фокусира върху мненията на респондентите за конкретните загуби, които ще понесат от затварянето на съдилища, както и допълнителните услуги, които следва да се развият, за да се обезпечи правоприлагането в района.

Близо 70% от гражданите, живеещи в обхванатите от изследването съдебни райони на Стара Загора, споделят, че в населеното им място има подразделение на съд/ прокуратура. Сред представителите на бизнеса този дял е почти 100%. Гражданите, които нямат съд/прокуратура в населеното си място са предимно лица, живеещи в прилежащите към община Стара Загора села. Забелязва се, че междуградските автобуси са популярна възможност за пътуване **сред живеещите в градове и села *без местен съд***. 38,5% от тях споделят, че биха използвали услугите на междуградската автобусна мрежа, за да стигнат до най-близкия съд в района. Въпреки това близо 60% биха се придвижили с автомобил.

И гражданите и представителите на бизнеса са единодушни, че потенциално затваряне на местния съд ще увеличи разходите им *в много голяма степен*. **Нито един от**

респондентите обхванати в изследването не е посочил, че подобна промяна няма да доведе до никакво увеличение в разходите му. Сред анкетираните граждани от съдебен район Казанлък се наблюдава най-висок дял на такива, които смятат, че разходите им ще бъдат увеличени "*До известна степен*". Въпреки това и сред тях взема превес делът на посочили "*Да, в много голяма степен*". Такова мнение споделят и повече граждани с личен месечен доход между 1000 и 2000 лева.

Сред отговорите на представителите на бизнеса, също се разкриват интересни тенденции. Отговор "*Да, в много голяма степен*" дават най-голям дял лица, чиито фирми са със седалище в Чирпан, Раднево и Гълъбово.

Според получените данни отново се наблюдава единодушие в мненията на гражданите и представителите на бизнеса. И двете участвали в изследването групи заинтересовани страни категорично смятат, че затварянето на местния съд ще означава увеличаване на разходите им за път и храна, както и увеличаване на времето, за което биха получили услугата в населеното си място.

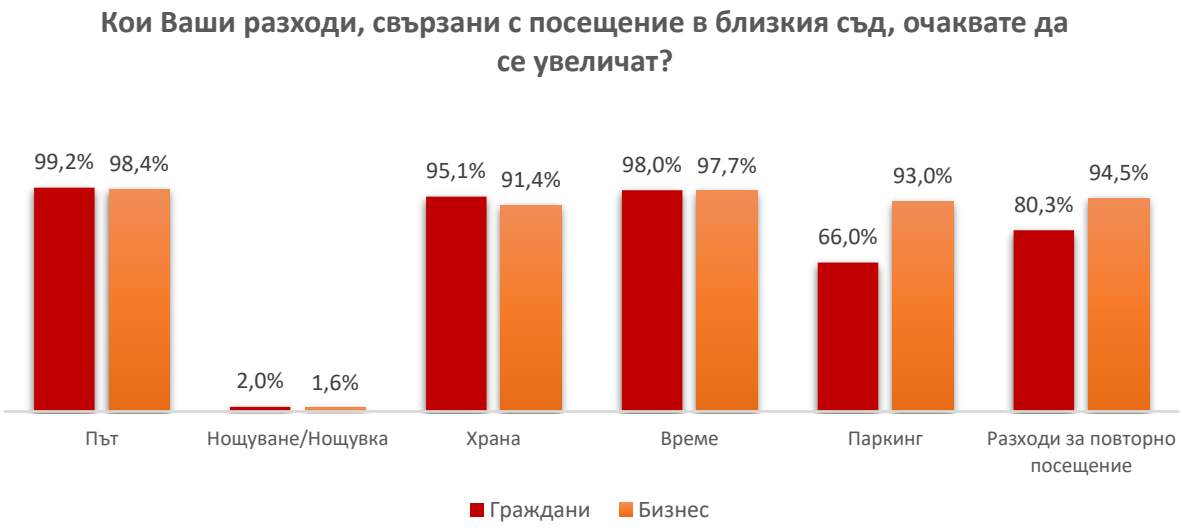

Представителите на бизнеса много по-често считат, че ще имат допълнителни разходи за паркинг (93%), спрямо анкетираните граждани (66%). Сред тази група е по-силно и притеснението за увеличаване на разходите за повторно посещение.

Гражданите, които по-рядко споделят, че разходите им за паркинг ще се увеличат – са най-често жители на населените места Гълъбово и Раднево. Забелязва се, че анкетираните граждани, **които са имали контакти със съда** по-често от останалите посочват, че затварянето на местния съд ще увеличи разходите за паркинг, повторни посещения, храна и път.

Колко биха били дневните Ви „загуби“ или пропуснати ползи от отиването и връщането до най-близкия съд в района?	
Бизнес	Медианен разход[1] 60 лева
Граждани	Медианен разход 40 лева

И сред гражданите и сред представителите на бизнеса е силно подкрепено твърдението, че ще отнеме **повече от половин работен ден**, ако се наложи да пътуват до съда в съседен град.

[1] Т. нар. медианен разход се изчислява на базата на всички стойности. За да получите средния разход трябва да съберете всички посочени стойности и да ги разделите на техния брой. Това число може да бъде изкривено от отклоненията поради стойности, които са много по-високи или много по-ниски от останалите. Ако всички стойности (в случая разходите) се подредят по големина, числото, което се намира в средата, е медианата. По този начин стойността на медианата не се влияе от крайности, но показва средата, която често е и по-реалистичната стойност.

С около 28% се обособяват отговорилите, че подобно пътуване би им отнело 4 или по-малко часове. Сумата, която ще трябва да отделят гражданите е 40 лева, докато при бизнеса средните дневни загуби биха били 60 лева.

Най-честият начин за придвижване до съд в съседен съдебен район, който участниците в изследването биха използвали, е чрез личен автомобил. Близо 70% от гражданите и 95% от представителите на бизнеса споделят, че биха пътували с автомобил, ако се наложи да ползват услугите на съд в съседно населено място. Гражданите обаче, значително по-често споделят, че биха използвали услугите на междуградската автобусна мрежа (29,9%).

Гражданите, които биха използвали междуградски автобус, за да се придвижат до съда в съседен град най-често са жители на общините Гълъбово и Раднево. Този начин на придвижване е по-типичен за лицата над 55 годишна възраст, такива с основно и по-ниско образование и тези с най-ниски месечни доходи. Забелязва се, че с междуградски автобус биха пътували най-много лица от ромски произход (66,7%).

Ако съдът във Вашето населено място се закрие, какви според Вас ще са последствията? (Граждани)

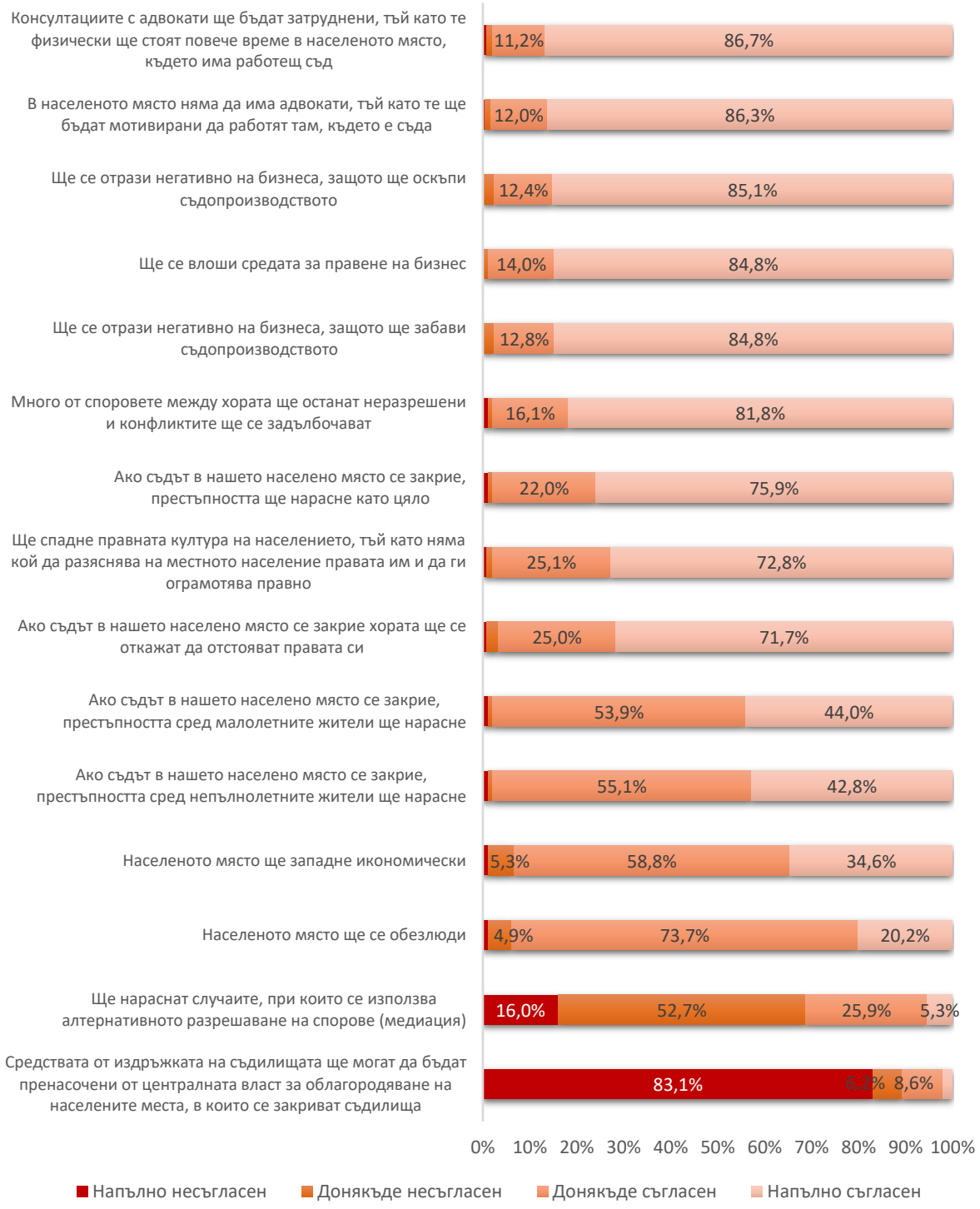

Ако съдът във вашето населено място се закрие, какви според вас ще са последствията? (Бизнес)

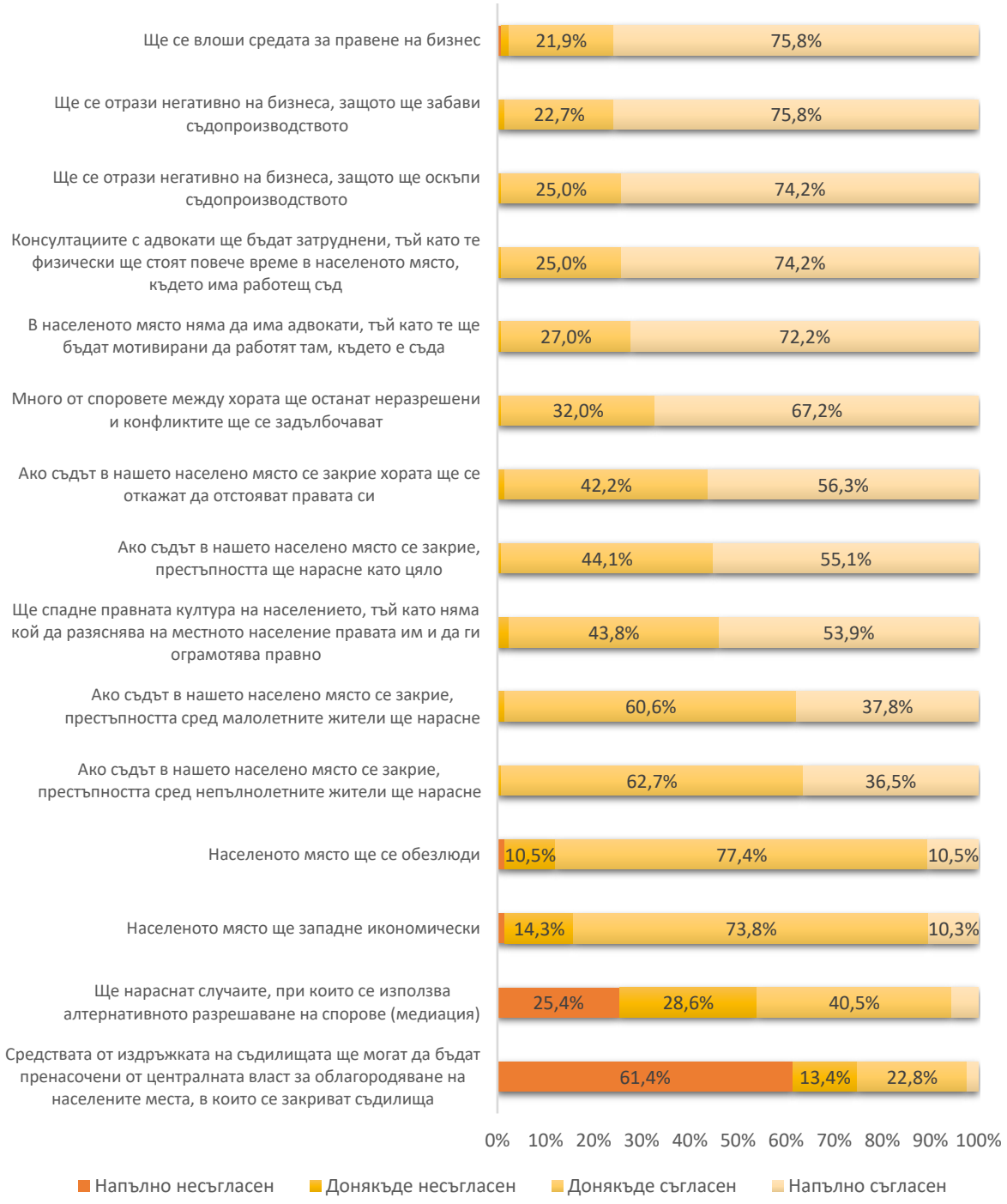

Почти всички изброени възможни негативи от затварянето на местните съдилища са силно разпознати сред гражданите и представителите на бизнеса. Единствените твърдения, при които се наблюдава разцепване на мненията са свързани с това, *че ще нараснат случаите, при които се налага използване на медиация/ алтернативно разрешаване на спорове и че затварянето на съдилища ще позволи отделяните средства за тях да се разпределят по по-ефективен начин.*

Натрупванията в кумулативните дялове на "*Напълно несъгласни*" и "*Донякъде несъгласни*" са разпределени, както следва:

- Средствата от издръжката на съдилищата ще могат да бъдат пренасочени от централната власт за облагородяване на населените места, в които се закриват съдилища **(*Граждани – 89,3%*; *Бизнес – 74,8%*)**
- Ще нараснат случаите, при които се използва алтернативното разрешаване на спорове (медиация) **(*Граждани – 68,7%*; *Бизнес – 54%*)**

От получените отговори се вижда, че жителите на община Чирпан изказват значително по-категорично съгласие с това, че затварянето на съда в населеното им място ще доведе до повишена престъпност, липса на желание за постигане на правда, липса на правна култура и недостиг на адвокатска помощ.

Жителите на съдебен район Казанлък по-силно от останалите подкрепят твърдението, че средствата от издръжката на съдилищата ще могат да бъдат пренасочени от централната власт за облагородяване на населените места, в които се закриват съдилища (малко над една трета от анкетираните в съдебния район). Анкетираните, които смятат, че ще нараснат случаите, при които се използва алтернативно разрешаване на спорове (медиация) са най-вече живущи в съдебен район Гълъбово.

Твърденията, че средствата от издръжката на съдилищата ще могат да бъдат пренасочени от централната власт и че ще нараснат случаите, при които се използва алтернативното

разрешаване на спорове *са най-силно подкрепени* от представители на бизнеса, чиито годишен оборот е под 250 000 лева.

Какви допълнителни услуги и дейности е важно да се развият във Вашето населено място/район, ако съдът бъде закрит? (Граждани)

Какви допълнителни услуги и дейности трябва да се развият във вашето населено място/район, ако съдът бъде закрит? (Бизнес)

Мненията на гражданите и представителите на бизнеса от район Стара Загора се припокриват по отношение на това какво е важно да се развие като допълнителна дейност, ако съдът в населеното им място бъде затворен.

Твърденията, които събират подкрепата на над една втора от анкетираните са следните:

- Да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората **(*Граждани – 80,2%*; *Бизнес – 75%*);**
- Изнесеният съд да работи съвместно с останалите служби с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона **(*Граждани – 78, 4%*; *Бизнес - 72,2%*);**
- Да има проекти за допълнително ограмотяване и подобряване на правната култура на населението **(*Граждани – 50,4%*; *Бизнес -54,8%*).**

Сред мненията на свързаните с бизнеса в района се обособява още едно твърдение, което е подкрепено с дял от над 50% - "*Да се повишат възможностите административните услуги в съда и прокуратурата да се предоставят по електронен път*". Подкрепилите тази теза са 54,8%.

За целта на анализа следва да се разгледат мненията на *граждани, които са имали контакти със съда* и мненията сред представителите на бизнеса, които са водили съдебно дело. Според получените данни техните оценки във връзка с важността от установяването на изредените твърдения са сходни, но все пак се наблюдават малки статистически разлики.

Сред гражданите, които *са имали контакт със съда* като *много важни* са изтъквани най-често твърденията, че:

- Трябва да се създадат възможности за работа с правонарушителите, които да имат корективна (възпитателна) роля (66,7%)
- Изнесеният съд да работи съвместно с останалите служби (социални, бюра по труда, образователни и др.) с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона (57,1%)

- Трябва да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората (57,1%)
- Трябва да се подсилят социалните услуги и социалната подкрепа, за да се преодоляват първопричините на проблема с престъпността (57,1%)

Сред представителите на бизнеса, които са завеждали дело в съда като *много важни* са изтъквани най-често твърденията, че:

- Трябва да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората (75%);
- Изнесеният съд да работи съвместно с останалите служби (социални, бюра по труда, образователни и др.) с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона (70%);
- Трябва да се повишат възможностите административните услуги в съда и прокуратурата да се предоставят по електронен път (55%).

Не се обособяват мерки, които не са важни за висок дял от анкетираните граждани и представители на бизнеса. Въпреки това сред отговорилите "Не е важно" се разгръщат интересни тенденции. Такива отговори дават предимно представители на бизнеса, които през последните 5 години са попадали в съдебен спор и са завеждали дело, както и такива, чиито фирми са с годишен оборот под 250 000 лева.

Сред отговорите на гражданите, също се забелязват любопитни тенденции. Всички изброени дейности, които биха могли да се развият в отговор на закриването на съда в района, са определени като маловажни предимно от жители на град Казанлък. Гражданите на възраст между 26 и 35 години, също по-често от останалите подкрепят тезата, че изброените не са важни.

Граждани								
Какви допълнителни услуги и дейности е важно да се развият във Вашето населено място/район, ако съдът бъде закрит?	Ако съдът в нашето населено място/район се закрие трябва да се създадат възможности за работа с правонарушителите, които да имат корективна (възпитателна) роля	Да се подсилят социалните услуги и социалната подкрепа, за да се преодоляват първопричините на проблема с престъпността	Да има проекти за допълнително огрантотяване и подобряване на правната култура на населението	Да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората	Изнесеният съд да работи съвместно с останалите служби (социални, бюра по труда, образователни и др.) с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона	Да се повишат възможностите за електронно правосъдие	Да се установи като практика решаването на правни проблеми чрез медиация	Да се повишат възможностите на административните услуги в съда и прокуратурата да се предоставят по електронен път
Много важно								
Населено място	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %
Чирпан			46,7%	98,3%	95,0%	1,7%	1,7%	65,0%
Гълъбово	96,6%	96,6%	93,0%	96,6%	98,3%	94,7%	89,7%	93,1%
Раднево	6,5%	8,1%	24,2%	74,2%	74,2%	16,4%	8,1%	16,1%
Казанлък	10,0%	11,5%	41,0%	51,7%	47,5%	13,1%	8,2%	9,8%

Бизнес								
Какви допълнителни услуги и дейности е важно да се развият във Вашето населено място/район, ако съдът бъде закрит?	Ако съдът в нашето населено място/район се закрие трябва да се създадат възможности за работа с правонарушителите, които да имат корективна (възпитателна) роля	Да се подсилят социалните услуги и социалната подкрепа, за да се преодоляват първопричините на проблема с престъпността	Да има проекти за допълнително огрантотяване и подобряване на правната култура на населението	Да има изнесен съд, който да работи в различни населени места веднъж в седмицата, за да е близо до хората	Изнесеният съд да работи съвместно с останалите служби (социални, бюра по труда, образователни и др.) с цел подпомагане на уязвими групи, които са в нарушение на закона	Да се повишат възможностите за електронно правосъдие	Да се установи като практика решаването на правни проблеми чрез медиация	Да се повишат възможностите на административните услуги в съда и прокуратурата да се предоставят по електронен път
Много важно								
Населено място	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %	Row %
Чирпан	3,0%	6,1%	36,4%	100,0%	97,0%	6,1%	3,0%	100,0%
Гълъбово	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	96,6%	96,7%	90,0%	96,7%
Раднево	3,2%	3,2%	74,2%	93,8%	87,1%	9,4%	6,3%	18,8%
Казанлък	6,1%	6,1%	12,5%	9,1%	12,1%	12,1%	6,1%	6,1%

Важността на *всички изброени допълнителни услуги*, които следва да неутрализират липсата на местен съд е най-силно изтъквана от жители на Гълъбово. Единственото

твърдение по отношение на което се наблюдава отдръпване е установяването на практики за решаване на съдебни проблеми чрез медиация, но и то е подкрепено с дял от 89,7%.

В община Чирпан гражданите се обединяват около **установяването на изнесен съд, който да работи съвместно с други институции и служби (95%) и да осигурява правоприлагане в различни населени места**, за да е по-близо до хората (98,3%). Сред тях е по-висок и делът на такива, които считат, че е важно да има проекти за допълнително ограмотяване на уязвимите групи (46,7%). Представителите на бизнеса в съдебен район Чирпан споделят сходни нагласи, но подкрепят по-слабо установяването на проекти за ограмотяване (36,4%). За сметка на това – повечето граждани подкрепят повишаването на възможности за използване на административни услуги по електронен път. Повишаването на възможностите за използване на административни услуги по електронен път е оценявано като много важно предимно от анкетирани в съдебни райони Чирпан и Гълъбово.

В съдебен район Раднево и Казанлък се наблюдават сходни тенденции сред нагласите на гражданите и изтъкването на важността от добре работещ изнесен съд. От данните става ясно, че представителите на бизнеса от съдебен район Казанлък най-рядко от всички участници в изследването определят изброените дейности като *много важни*.

Нагласите сред представителите на бизнеса са относително сходни с тези на гражданите. Забелязват се разлики по отношение на мненията сред анкетираните в съдебен район Раднево. Свързаните в бизнеса в този район подкрепят по-силно от гражданите възможността за ограмотяване на уязвими групи.

Най-голям дял и от двете целеви групи са на мнение, че скоростта, с която се произнасят съдиите в техния съдебен район е нормална. Вероятно поради по-редкия досег на гражданите с услугите на съда – делът на отговорили „Не знам“ сред тях е значително по-висок (18%).

Анкетираните в Раднево много по-често от станалите не могат да отговорят на този въпрос. Според получените данни такива затруднения имат предимно анкетираните граждани, които са на възраст под 35 години, с ниско образование и такива с по-ниски месечни доходи. Респондентите, които не са имали контакти със съда значително по-често от останалите посочват, че не могат да отговорят на този въпрос. Подобни тенденции се наблюдават и сред респондентите с ромски етнически произход.

Загуби за бизнеса от закриване на съдилища по населени места

В следващата част от анализа ще бъдат разгледани мненията на представители на бизнеса в област Стара Загора във връзка с ефектите от потенциално затваряне на съдилища в региона. Получените данни сочат за изразено негативни нагласи от страна на бизнеса към реорганизацията на съдебната карта в страната.

Според малко над 87% от представителите на бизнеса в Стара Загора, ако досегашния съд бъде заменен/закрит, това ще влоши правоприлагането в региона. Малко над 10% считат, че промяна в правоприлагането няма да има, а около 2% смятат, че закриването

на съда ще подобри правоприлагането. Мнението, че правораздаването в региона ще се влоши се споделя основно от представители на бизнеса, в чиито населени места към момента съществува подразделение на съд или прокуратура, както и от фирмите, чийто годишен оборот е над 250 000 лева. Те смятат, че правораздаването в района ще се влоши в много голяма степен, докато при фирмите с оборот под 250 000 лева на година, малко над 60% смятат, че правораздаването ще се влоши, но не много, а други 21% смятат, че закриването на съда няма да има отражение върху правораздаването в региона.

Малко над 96% от представители на бизнеса смятат, че ако съдът в техния район бъде затворен, това ще се отрази отрицателно на бизнеса, **като от тях 66% смятат, че ще се отрази много отрицателно**.

Това са основно хората, които са си взаимодействали със съдебната система. Под един процент от фирмите нямат изразено мнение, което е показател за важността на темата за бизнеса. Под 2% смятат, че закриването на съда може да се отрази положително на бизнеса в района. Под 4% от фирмите с оборот под 250 000 лева смятат, че закриването на съда може да има по-скоро положително въздействие и също толкова смятат, че закриването на съда няма да даде отражение върху бизнеса в региона, докато според 91% ефектът от закриването на съда би могъл да е само отрицателен. Това мнение е споделяно от фирмите, независимо от техния годишен оборот, но при фирмите с оборот над 250 000 лева още по-силно е застъпено мнението, че закриването на съда ще се отрази отрицателно на бизнеса.

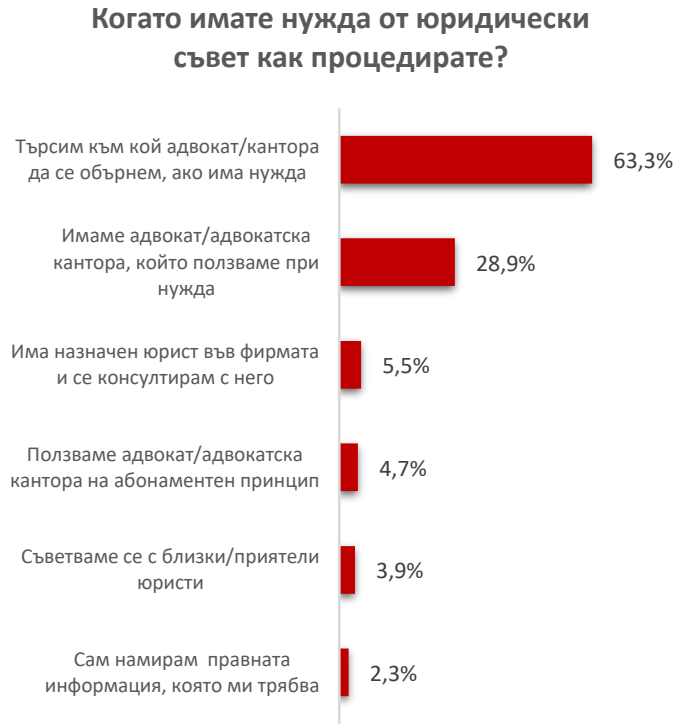

Близо 6% от фирмите, участвали в изследването, имат щатен юрист, към когото се обръщат, в случай на нужда от юридически съвет. Почти толкова използват услугите на юридическа кантора на абонаментен принцип. Основната част от фирмите (63,3%) търсят юрист, с когото да работят, когато имат нужда от това. Други 29% имат кантора, с която работят при нужда. Само 4% се съветват със свои близки, които са юристи, а други 2% сами намират правната информация, от която се нуждаят.

44,5% от фирмите имат годишен оборот под 250 00 лева. 18% са заявилите оборот на година между 250 001 и 500 000 лева, а 10,2% над 1 000 000 лева за година. Малко над 20% от анкетираните са предпочели да не отговорят на този въпрос.

Обобщение

Изследването сред представителите на гражданите и бизнеса в регион Стара Загора подчертава важността на съда за местните общности. Закриването на съдилища в район Стара Загора според интервюираните ще се отрази силно върху разходите за използване на съдебни услуги. Освен разходите за път, храна и повторни посещения, гражданите и представителите на бизнеса смятат, че ще изгубят и съществен времеви ресурс. Като цяло и гражданите, и представителите на бизнеса, оценяват негативно последствията от евентуално закриване на съда в техния регион – както по отношение на достъпа до правосъдие, така и от гледан точка на престъпността в региона, но и по отношение на икономическата и бизнес среда . **Малко над 96% от представители на бизнеса смятат,**

че ако съдът в техния район бъде затворен, това ще се отрази отрицателно на бизнеса, **като от тях 66% смятат, че ще се отрази много отрицателно**.

И представителите на бизнеса, и гражданите смятат, че е необходимо да се предприемат действия за повишаване на ефективността на съда в тяхното населено място или район. С най-висока необходимост от подобрения гражданите и представителите на бизнеса определят необходимостта да се предприемат действия, така че съдът да бъде „по-близо“ до хората и техните проблеми и нужди, но също така поставят необходимостта от по-добро взаимодействие между съд, прокуратура и полиция, социални служби, местна власт, служби по заетостта и образователни институции. Високо оценена е и нуждата от интегрирана подкрепа за лицата, които са жертви на престъпления.